

Co ještě nevíme o korupci?

25. září 2008, Praha

O korupci se u nás hodně mluví i píše. Máme ale o tomto jevu dost informací, které by nám pomohly s ní lépe bojovat? Tuto otázku si před dvěma lety položili experti Institutu pro sociální a ekonomické analýzy (ISEA). Dnes tento think-tank na tiskové konferenci představil publikaci na toto téma, kterou pokřtil a na místě komentoval Jan Švejnar. Kniha nazvaná „*Vnímání a realita korupce v České republice. Nové výzkumy, metody a postupy*“ představuje výsledky jednoho z dosud nejvýznamnějších pokusů o využití moderních nástrojů sociálního a ekonomického výzkumu v oblasti boje s korupcí.

„Korupce je jedním z nejzávažnějších politických problémů této země, a přesto v české akademické obci výzkum na toto téma prakticky neexistuje. Tato studie se snaží tento prázdný prostor částečně zaplnit tím, že využívá nových dat, klade si nové otázky a využívá pokročilejších technik. To vše s cílem zjistit, jak Češi korupci vnímají a co lze dělat s problémy, z nichž vyrůstá,“ uvedl Michael Smith, odborný pracovník ISEA a hlavní autor studie. Dalšími přispěvateli jsou sociolog Petr Matějů a ekonomové Jan Hanousek, Filip Palda a Charles Kenney.

Studie financovaná Nadací OSF Praha je první významnou analýzou problému korupce, kterou ISEA vydává, a zcela jistě nebude poslední. Simona Weidnerová, ředitelka ISEA, uvedla: „Jsme sice známí jako think-tank, který se soustředí na oblast školství a na další oblasti, které potřebují reformu, korupce se však dotýká všech politik. Proto jsme se rozhodli, že výzkumem korupce se budeme zabývat i nadále.“

Studie se zaměřuje na tři hlavní témata: jak Češi vnímají korupci; problémy spojené s metodami měření a studia korupce; protikorupční politika.

Pokud jde o to, jak Češi vnímají korupci, dospívá publikace mimo jiné k následujícím zjištěním:

- Podle nejnovějšího mezinárodního šetření zaměřeného na roli vlády se 47 % českých respondentů domnívá, že „hodně“ nebo „téměř všichni“ čeští politici jsou zapleteni do korupce. Podobně se 36 % Čechů domnívá, že „hodně“ nebo „téměř všichni“ čeští veřejní činitelé jsou zkorumpovaní.
- Vnímání korupce českými občany je silně ovlivněno jejich sociálními charakteristikami, např. výší příjmu, vzděláním nebo jejich obecnou mírou důvěry. Respondenti s nízkými hodnotami u všech těchto kategorií vnímali korupci silněji než ostatní dotazovaní.
- Vnímaná korupce klesá spolu s tím, jak se ekonomika rozvíjí, udržuje nízkou míru ekonomické nerovnosti a vysokou míru ekonomické svobody. Česká republika v těchto kategoriích směřuje správným směrem a možná právě proto míra vnímané korupce v posledních pěti letech klesá.

- Češi vnímají korupci především jako problém spravedlivosti, resp. nespravedlnosti. Zejména považují policejní, správní a právní postupy za hluboce nespravedlivé v tom smyslu, že zvýhodňují ty, kteří mají větší moc a více prostředků.
- Skutečnost, že korupce podle názoru respondentů podryvá spravedlnost, možná vysvětluje nízkou legitimitu ekonomické nerovnosti a přetrvávání rovnostářských postojů v české populaci, jakož i cynické názory občanů na českou politiku.
- Většina (55 %) českých respondentů uvedla, že v posledních pěti letech nikdy nebyli požádáni veřejným činitelem o úplatek nebo „pozornost“. Ovšem jen 2 % dotázaných uvedla, že se jim to stávalo často nebo velmi často. Sociální status respondentů – to, zda jsou bohatší či chudší, vzdělanější či méně vzdělaní – na jejich zkušenosti s úplatky nemá žádný vliv.

Studie rovněž velmi doporučuje nový směr pro českou protikorupční politiku. Studie dospěla k závěru, že:

- Současná vláda dosáhla značného pokroku v boji s korupcí prostřednictvím reformy, které mají zajistit efektivnější fungování státní správy. Avšak současná vládní strategie boje s korupcí je koncepčně úzká a není zřejmé, že by byla založena na výsledcích výzkumu či na prokázaných skutečnostech.
- Potírání korupce musí být součástí všech zásadních snah o politickou reformu. To musí přesahovat hodnocení dopadů regulace (RIA). Vždy, když se vláda snaží reformovat daňovou legislativu, justiční systém a dokonce i politiky v oblasti zdravotnictví nebo školství, mělo by být jasně řečeno, jak tyto návrhy přispějí k boji s korupcí. Nesmí se jednat pouze o rétoriku, ale vše musí být založeno na výsledcích výzkumu.
- Je třeba, aby protikorupční politika vymezila jasnou a významnou úlohu pro subjekty občanské společnosti – aby fungovaly nejen jako „hlídací psi“, ale rovněž jako organizace, které mohou ve společnosti pomoci s rozvíjením důvěry a porozumění. Nedostatečná sociální důvěra a vzájemná spolupráce je jedním z největších kulturních problémů, které vedou k vyšší míře korupce.

„Česká politická kultura je morálně zkažená. Neetické a korupční jednání politiků, úředníků a představitelů podnikatelské sféry je hluboce zakořeněné v politické kultuře, která se má zatím velmi slabý základ v principech právního státu, fair play a ve vzájemné důvěře. Ani ty nejambicióznější legislativní reformy nebudou úspěšné, zůstane-li tato politická kultura beze změny. Změnit politickou kulturu vůbec není snadné, protikorupční politika by však měla začít tím, že se zaměří na to, co ve skutečnosti stimuluje korupční jednání, na zajištění silnější úlohy občanské společnosti při realizaci protikorupční politiky a na změnu v zásadě tolerantního postoje k názoru, že podplácení a zákulisní dohadování obchodů je přijatelnou metodou v podnikání a veřejné i státní správě,“ uvedl Michael Smith.

<http://www.isea.cz>

<http://www.think-tank.cz>

